

Altres museus

El Museu de l'Anxova i de la Sal de l'Escala

Un nou museu del patrimoni marítim pesquer a Catalunya

El Museu de l'Anxova i de la Sal de l'Escala va ser inaugurat el 29 de juliol de 2006 per l'actual director general de Pesca, Martí Sans i Pairutó, davant de més de cinc-centes persones. Martí Sans va destacar la importància d'un nou equipament patrimonial dins del sector de la pesca a Catalunya i, sobretot, de la salaó, un tema no tractat i que, per tradició històrica i quantitat d'indústries que s'hi dediquen, era obvi que s'havia de desenvolupar en el poble de l'Escala.

La restauració i ampliació de l'edifici que allotja el Museu, l'antic escorxador situat a l'entrada nord del poble, va durar tres anys i va ser subvencionada per la Unió Europea. La preparació de tot el material per a la inauguració i la posada en funcionament va durar sis mesos; la seva gestió, però, va ser molt llarga. Des de la creació del

Lourdes Boix i Llonch

Arxivera i directora del
Museu de l'Anxova i de la Sal

Servei d'Arxiu Municipal, l'any 1989, es treballava ja en la restauració de monuments i en la recuperació de la memòria històrica del poble a tots nivells: documents textuais i en imatge, objectes antics i també gravació d'entrevistes a persones grans. Així doncs, el Museu no és res més que la mostra permanent, al públic en general, de tot aquest patrimoni conservat per les famílies de l'Escala i recuperat des de l'Arxiu.

El Museu consta de quatre grans espais que marquen un recorregut per tal que el visitant compregui tot el procés que condueix a la salaó de peix.

■ LA SALA D'AUDIOVISUALS

Amb capacitat per a 75 persones, fa de sala polivalent per a tota mena d'actes, com conferències i fins i tot petits concerts. Un documental de 12 minuts, traduït a cinc idiomes, sobre la història de la pesca i la salaó d'anxova i sardina a l'Escala introdueix el visitant en el tema.

■ LES SALES DE L'EXPOSICIÓ PERMANENT

Distribuïda en cinc sales, l'exposició permanent comença amb una introducció al món de la sal, segueix amb l'evolució de la pesca de peix blau des del segle XVI fins l'actualitat i acaba amb l'elaboració del producte final: l'anxova salada o confitada.

□ LA SAL

En aquest espai es mostra la importància d'aquest mineral al llarg de la història de la humanitat, com s'extreu de la naturalesa, el seu comerç, el paper de l'Alfolí o dipòsit de la sal que arribava per mar en gran vaixells de cabotatge, com a centre distribuïdor de la preuada mercaderia. Es mostren diferents tipus de sal de les salines més importants de Catalunya i es fa esment dels usos de la sal en l'imaginari popular i de les dues festes relacionades amb la sal i la salaó que es fan a l'Escala: la Festa de l'Anxova i la Festa de la Sal. La primera, organitzada pel gremi d'anxovers, es fa el primer diumenge d'octubre i consis-

teix en una degustació del producte i el lliurament de l'Anxova d'Or a una personalitat que s'hagi destacat per la seva promoció. La segona, que se celebra un dissabte de la primera quinzena de setembre, és una recreació d'un dia de la vida quotidiana a l'antic port de l'Escala i consisteix en una mostra d'oficis mariners, la trobada de vela llatina, l'arribada del vaixell de la sal i la seva descarregada a la platja. La festa es clou amb un intercanvi de danses de la Mediterrània i una trobada de cançons marineres.

□ LA PESCA AMB ELS SARDINALS

En aquesta sala, s'hi exposa una barca de vela llatina restaurada per les drassanes Sala de l'Escala. Es tracta del bot Furanell, dels anys 40. La vela és centenària. També

s'exposen xarxes de sardinal, surades i objectes corresponents a aquest tipus de pesca artesanal: boies de vidre, un fanal de barca o la sàssola per treure l'aigua de la barca. Les impressionants fotografies de Josep Esquirol i el dibuix del pescador Joan Sala de Lloret de Mar ajuden a entendre tot el procés de la pesca a la deriva.

□ LA PESCA AMB LES TERANYINES

A principi del segle XX es va introduir la pesca per encerclament. En aquest espai es mostra l'evolució de la pesca de peix blau fins a les teranyines actuals, l'antiga perola d'aram de tenyir les xarxes amb escorça de pi, l'avarada i treta de les embarcacions o la feina de les «remendadores» remallant la xarxa.

□ LA SUBHASTA

Quan les barques arribaven a la platja s'iniciava la subhasta o encant del peix. Diferents objectes com les caixes de peix, els baiards per transportar-les, les garbes o paneres de canya i jonc i les balances per vendre el peix a la menuda completen l'exposició d'aquesta sala.

□ EL SALÍ O FÀBRICA DE SALAÓ

Arribem al final del recorregut de les sales de l'exposició permanent. Un primer mòdul ens mostra la biologia de l'anxova i de la sardina, amb les principals espècies i l'hàbitat. Seguidament un altre espai és dedicat a la salaó a l'antiguitat amb la factoria de salaons d'Empúries i la

mostra d'una àmfora de salaó emporitana. Un gran pastera de fusta del segle XIX, l'obrador on les dones salaven l'anxova i la sardina, ocupa l'espai central de la sala, on s'exposen també la màquina de tapar els pots d'olives farcides d'anxova trobada a l'Alfolí, els antics barrils de fusta per exportar el peix i les etiquetes de les antigues fàbriques d'anxova.

■ LA SALA D'EXPOSICIONS TEMPORALS

La sala es divideix en dos espais. Al fons hi ha les exposicions de llarga durada, on s'exposa la impressionant col·lecció de malacologia de Matilde Espinosa, amb mostres de petxines i cargols de tot el món. L'altra part és dedicada a les exposicions temporals, que es van renovant constantment. Des de la inauguració són diverses les que hi han tingut lloc. Destaca «Anar a fer tenda: Les acampades de pescadors escalencs a la Costa Brava», la primera exposició de producció pròpia del Museu i que itinerarà pels museus que integren la xarxa la Mar de Museus de Catalunya. De mitjan juliol a primers de setembre d'enguany es podrà veure al Museu Marítim de Barcelona. S'han exposat també «Els papers de Salamanca», se n'està preparant una de modelisme naval i diverses de pintura i fotografia...

■ EL PATRIMONI CULTURAL I NATURAL DE L'ESCALA

En aquest espai, una gran foto aèria lluminosa acompanyada d'una pantalla tàctil permet al visitant consultar tots els elements del patrimoni cultural i natural del municipi amb més de cinc-centes imatges entrades i textos en quatre idiomes.

El Museu desenvolupa a més altres activitats de recuperació i difusió del patrimoni, com les Rutes Històriques i el programa El fil de la memòria.

■ EL FIL DE LA MEMÒRIA

Es tracta d'un programa de recuperació de la memòria oral de l'Escala i la seva difusió a tots nivells. Es basa en

entrevistes a persones grans i serveix també per localitzar fotos, documents i objectes familiars antics. Les entrevistes es transcriuen mensualment a la revista local *L'escalenc*. A nivell temàtic serveixen també de material per a la revista de l'Arxiu *Fulls d'Història Local*. Aquestes entrevistes també són enregistrades en imatge. Un exemple ha estat el tema de les acampades de pescadors, que ha donat per a una desena d'articles a la revista *L'escalenc*, un *Full d'Història Local* i un vídeo. *El Fil de la memòria* és també el títol del butlletí d'informació de l'Arxiu i el Museu, que s'edita amb una periodicitat bianual.

■ LES RUTES

El Museu també prepara rutes amb visites guiades de temàtica diferent: històriques, literàries, artístiques i naturals. Una de les que ha tingut més bona rebuda és la que es va iniciar des de l'Arxiu l'any 2005, centenari de la publicació de *Solitud*, l'obra cabdal de l'escriptora Ca-

terina Albert i Paradís (l'Escala, 1869-1966), que signava amb el pseudònim de Víctor Català. Aquesta ruta combina l'explicació històrica de diversos monuments del barri vell de l'Escala amb la lectura de textos de l'escriptora en els mateixos indrets que la varen inspirar. Un altre nucli històric proposat és el de Sant Martí d'Empúries, que per la seva situació privilegiada explica també el paisatge i la fixació de les dunes a final del segle XIX i principis del XX. La ruta artística es realitza a la casa estudi del pintor Rafel Ramis (l'Escala, 1912-1991). La ruta natural és una passejada en bicicleta pel camí forestal d'Empúries fins al veïnat rural de Cinc Claus. Finalment el Museu, juntament amb l'empresa de barques d'excursions Creuers

Mare Nostrum, porta a terme unes rutes marineres dedicades a la pirateria i al contraban.

Fins avui, han passat pel Museu més de 14.000 visitants, entre escoles, grups culturals i visitants en particular. La bona ubicació a la carretera d'accés al poble, la proximitat amb Empúries i la facilitat d'aparcament per a autobusos, juntament amb el discurs expositiu i la varietat del contingut, són factors que ajuden a potenciar la bona acollida que ha tingut.